

ВИЗНАЧЕННЯ КОМПОЗИЦІЙНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИКОРИСТАННЯ СХІДНОГО ОРНАМЕНТУ В КЕРАМІЧНІЙ ПЛИТЦІ

Анотація: В даній статті було поставлено ряд питань для дослідження композиційних засобів художнього формотворення керамічної плитки зі східними орнаментами та способи її використання у дизайні інтер'єрів. Особливу увагу приділяють окремим елементам орнаменту та використанню їх у таких приміщеннях як : кухня, санвузли, кальяні зони, кафе тощо.

Ключові слова: орнамент, керамічна плитка, схід , інтер'єр , колір, традиція.

Постановка проблеми. У різних сферах дизайну все більшої актуальності набувають тенденції, що своїми початками коріняться в культурних традиціях певного народу. Зростає увага до рішень побудованих на використанні ознак, так званого, «східного стилю». Будучи виразним архетипом художнього мислення східний стиль є унікальним, наділеним неминучою вартісністю, він знаходить вияви як у традиційних, так і в новітніх напрямках мистецтва. Універсальність поняття «стиль» дозволяє співвідносити в ньому будь які об'єкти дизайну, зокрема, дизайну елементів інтер'єру, що виконуються з урахуванням образних можливостей художньої керамічної плитки. Виплеканий у попередні епохи, східний стиль художньої кераміки виявляється в особливостях кольору, пластиці рисунку, змістовно–семантичному навантаженні орнаменту. Тож задля досягнення досконалих дизайнерських рішень необхідним є розуміння та осмислений вибір складових з наперед заданими властивостями художнього та комунікативного характеру.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Орнаментация рослинних мотивів та різноманіття прикладів декоративно – прикладного мистецтва присутнє у учасника руху прерафаелітів – Уільяма Морріса [9]. Т. Кари–Васильєвої та З.Чегусової, базується панорама змін стилів народного та професійного мистецтва [8]. У книзі– альбомі Н. Ф. Лоренцом «Орнамент всех времен и стилей»[7] висвітлено чотири тисячі сюжетів усіх стилів, включаючи східний. Бретт

Морвенна у своєму виданні «Плитка в дизайне інтер'єров»[3] представила повну інформацію у використанні плитки у санвузлах , кухні , гостинній, зимовому саду та інших зонах. Також у книзі викладені відомості про особливості будови та формотворенні різних орнаментів з метою покращення сучасних просторових рішень. У книзі В. Іванівської « Геометрический орнамент» [4] висвітлені основні положення формоутворення різноманітних композиційних орнаментів. У книзі автор спирається на математичні розрахунки при створенні геометричного орнаменту. Л.В. Браиловская [6] пише про елементи декору, які нададуть приміщенню східного колориту. Історію східної архітектурної кераміки можна віднайти в електронних і друкованих виданнях Б.Веймарн, М.Дьяконова, Т.Каптеревой «Мистецтво Середньої Азії» та окремо у книзі Б.Веймарна «Мистецтво арабських країн та Ірану VII–XVII віків» [1,2]. Цінний фактологічний матеріал щодо становлення формотворчих засад архітектурного декору Середньої Азії міститься у статті В. Сидоренка «Архітектурна кераміка Бухари». Дослідник, вивчаючи історико–культурну спадщину міста, відзначає взаємозв'язок між переходами на якісно новий рівень будівельних технік і матеріалів та засобів художньої виразності. Він відзначає, що візерунок отримав чіткі межі свого застосування. Виникла система прийомів, що об'єднала будівельні конструкції, архітектурний орнамент і декоративно–ужиткове мистецтво» [5].

Інтер'єри різних приміщень у стилі східних країн виконують салони «Sanna», «Keramtrade». Лідером продажу орнаментальної плитки є російська компанія «Планета плитки». Колекції плиток з орнаментами, які відтворюють канони ісламу та його законів в цілому, реалізують іспанські дизайнери. В орнаменті плиток цих салонів зображуються геометричні та природні візерунки з контрастними лініями, які надають ілюзію розширення простору. При написанні статті було розглянуто колекції керамічних плиток : «Acuarella», «Alcazar», «Alhamabra», «Arab relief», «Mainzu Andujar–Azahara», «Barnet», «Cordoba–Granada–Nerja», «Domus Aurea», «Marbella», «Merida Naranja», «Mudejar», «Primavera», «Riviera», «Sevilla», «Triana», «Cleopatra Base» тощо. Було розглянуто 1000 ілюстрацій керамічних плиток окремо та у 500 інтер'єрах різних приміщень.

Мета – визначення композиційних особливостей використання східних орнаментів у керамічний плитці.

Основна частина. Орнамент, нанесений на керамічну плитку, може складатися з таких елементів композиції : пряма, крива, пляма, колір, текстура та фактура. Кожна країна у нанесенні орнаменту на керамічну плитку поєднує елементи по своєму. У Середній Азії, Азербайджані, Туреччині, Ірані та арабських країнах великого розвитку здобула архітектурна кераміка , яку використовують у фасадах та оздобленні внутрішнього простору будинків та релігійних закладів, а саме : багатобарвне майолікове облицювання будівель, цегляна кладка з орнаментами, різьблення теракота. Обробка будівель в такому роді властиве Самарканді та Бухарі XIV–XV століть. Мистецтво ісламу люди поділяють на дві течії : арійсько– персидське та семіотично–арабське. В свою чергу кожна країна, яка має відношення до релігії ісламу, додає свої індивідуальні відмінності до кожного з елементів орнаменту. Втілення орнаменту на керамічні вироби відбувається ще з давніх–давен. Місцеві митці Багдаду покривали бурій глиняний посуд орнаментом, намагаючись імітувати китайський фарфор. Майстри Єгипту, Турції та ін. країн виготовляли керамічну черепицю для оздоблення гробниць, мечетей, житлових будівель та керамічні плитки для оздоблення інтер'єру.

Аналіз інтер'єрів громадських приміщень показав, що останнім часом широко використовуваною є керамічна плитка зі східним орнаментом (рис.1). Найчастіше використовують напільні та настінні плитки у кухнях, ванних кімнатах, на підлозі коридорів тощо.

Після перегляду великої кількості інтер'єрів різних приміщень було визначено тенденцію впровадження східного колориту у сучасні інтер'єри . Головною ознакою сходу була і буде орнаментация різних поверхонь, в особливості на керамічній плитці . Ще з давніх–давен східний орнамент на керамічній плитці був актуальним у використанні. Навіть з появою нових сучасних матеріалів, глазурована керамічна плитка використовується майже завжди.

Згідно канонів східних країн, а саме сунітів (напряму ісламу, на відміну від шіїтського, вони не мають право користуватися власними рішеннями у релігійних та суспільних питаннях життя), зображення людей та тварин є недопустимими.

Причиною такого факту є особливості віросповідання, де зображення портретів та постатей людей є порівнянням себе з Богом та вважається табу.

Рис 1. Керамічна плитка зі східним орнаментом у інтер'єрах приміщень.

Виходячи з цього факту на Сході популярності набули візерунки різних форм. Кожен орнамент має свою чітку симетрію. Його роль не самотійна, а прикладна, тобто орнамент є основою формотворення різних виробів. Композиційна побудова орнаменту складається з форми, масштабу, призначення та образу, який створює майстер для кращого сприйняття на тій чи іншій поверхні.

Орнамент розташовується у певному порядку, для ясного сприйняття художнього образу. Він може бути заповнений на усю поверхню або частково тим самим підпорядковуючись певній пластиці, динаміці та ритму, утворюючи прості або доволі складні візерунки.

У наш час первісний зміст орнаменту втрачається, але форма та стилізація її елементів залишається. Аналіз геометричного орнаменту показав, що прямі лінії можуть сприйматися як криві, тим самим створюючи ілюзію сприйняття.

Наймолодшим видом орнаменту вважається рослинний. Він символічний, у меншій мірі ніж геометричний, у ньому провідним є зображення гілок з листям та різних видів рослин у стилізованій формі. На відміну від геометричного орнаменту може бути асиметричним. Роль рослинного орнаменту більше декоративна.

Нанесення таких видів орнаментациі, як геометричний або рослинний на керамічну плитку, слід дотримуватись певної симетрії зображень між собою. Орнамент можна збільшити та розбити його на певну кількість плиток, залежно від форми орнаменту та самої плитки.

За формами та розмірами плитка поділяється на квадратну, прямокутну та складної форми. А орнаменти у мистецтві мусульманських культур поділяють на іслімі (рослинний орнамент) та гіріх (геометричний орнамент).

Загальновідома сьогодні ситуація з використанням плитки у інтер'єрах різних приміщень. Люди звикли бачити керамічні плитки у сантехнічних зонах та кухні з однотонними малюнками або геометричними фігурами. Універсальність плитки з виконаним на ній орнаментом різної кольорової гамми надає їй особливу художньо – декоративну естетику. У поєднанні орнаменту на плитці створюється цільний візерунок, що являє собою цікавий естетичний прийом (рис. 2).

Рис.2 Колірна гамма орнаменту та створення раппорта

Орнамент на великій кількості керамічних плиток дає змогу створення раппорту, повторюваного нескінченну кількість разів (рис.3). В основу арабських орнаментів покладено шестикутник правильної форми, який в свою чергу утворюється з переплетення двох рівносторонніх трикутників.

Рис.3 Раппорт орнамента (частина візерунка, яка повторюється багаторазово)

Багато елементів орнамента є символами, аналіз яких являє собою зображення сакральних речей. Для позначення «ока Бога» використовують трикутник. П'ять заповідей ісламу зображують п'ятикутником. Для позначення слова «Аллах» використовують поєднання ліній, квадратів та утворення восьмикутника з квадратів.

У Середньовіччі символіка орнаменту тісно пов'язувалась з астрологією, тому кожен орнамент міг бути прочитаний, як текст у книзі.

Для доповнення орнаменту використовували арабську в'язь, тобто арабське письмо канонізованого шрифту: «куфічного» – прямокутної форми, та арабського скоропису – «наسخ». Арабський орнамент (арабеска) включає у собі зображення місяця, сонця, зірок та священного дерева життя. Особливим для арабських орнаментів є покриття пурпуровою або синьою фарбою у місцях заглиблень від різьби. Орнамент – це «музика для очей» і він компенсує обмеженість східних країн у деяких видах мистецтва.

Сучасні колекції східних керамічних плиток мають широке застосування у багатьох сферах оформлення: ресторани, квартири, ванні кімнати, кухні, стіни замських будинків, кальяні зони та басейни. Керамічна плитка з різноманітними орнаментом – це екзотика у інтер'єрі, розбавлення повсякденності. Наприклад, українські представники шоу – груп використовують керамічну плитку з східним орнаментом в своїм домашньому інтер'єрі.

Кожен елемент та візерунок керамічних плиток представляє собою різноманіття необмежених колірних відтінків. Різноманіття орнаментів та їх

відтінків мають різну форму та структуру. Рослинний орнамент може бути вкраплений у складний геометричний і утворювати ілюзію.

Усі види орнаментів тісно пов'язані один з одним. За допомогою нашарування східних орнаментів один на одного у керамічній плитці створюється враження різноманіття та насиченості кольорової гамми на основні двох початків: строгої та логічної побудови візерунка та художньої фантазії.

Традиційна якість східної плитки отримала широкого розповсюдження у житловому просторі та при декоруванні фасадів, не лише громадських будівель, а й релігійних, тому при створенні орнаментів слід дотримуватись традицій та значень кожного елемента орнаменту.

Висновки: Сукупність таких елементів композиції як форма, колір, фактура та лінії утворить цілісний комплекс уявлень про композиційні особливості побудови орнаментів.

Перспективи досліджень. В різних країнах орнаментация своєрідно доповнює інтер'єр та переплітається між собою. Сукупність та нашарування геометричних та рослинних елементів один на одного дає змогу створенню нового типу орнаментів та вивчення їх структури на базі традиційної побудови орнаментации.

Література

1. Веймарн Б.В. Искусство арабских стран и Ирана VII–XVII веков / Б. Веймарн. – М.: Искусство, 1974. – 188 с.
2. Вейрман Б., Дьяконов М., Каптерева Т. Искусство Средней Азии : [Электронный ресурс] / Б. Вейрман // "ARTYX.RU: История искусств". — Режим доступа : <http://artyx.ru/books/item/f00/s00/z0000004/st010.shtml>, вільний. – Загол. з екрана. – Мова рос.
3. Морвенна Б. Плитка в дизайне интерьеров / Бретт Морвенна. – М.: Арт-Родник, 2008. – 256с.
4. Іванівська В. Геометрический орнамент / В. Іванівська, — Санкт-Петербург: Изд. В. Шевчук, 2009. – 208 с.
5. Сидоренко В. Архитектурная керамика Бухары, [Электронный ресурс] / В. Сидоренко // [ЦентрАзия](http://www.centrasia.ru/newsA.php?st=1305446400). – Електрон. дан. – М., 15.05.2011. – Режим доступа : <http://www.centrasia.ru/newsA.php?st=1305446400>, вільний. – Загол. з екрана. – Мова рос.
6. Браиловская Л.В. Дизайн интерьера в восточном стиле: Япония, Китай, Индия, Египет/ Браиловская Л.В., – М.: Феникс, 2004. – 384 с

7. Лоренц Н.Ф. Орнамент всех времен и стилей / Н. Ф. Лоренц , — М.: Арт–Родник, 2008. – 324 с.

8. Кара–Васильева Т., Чегусова З. Декоративне мистецтво України ХХ століття. У пошуках «великого стилю» / Т. Кара–Васильева. – К.: Либідь, 2005. – 280 с.

9. Моррис У. Искусство и жизнь, 1973. [Электронный ресурс] http://www.morrissociety.org/worldwide/russia_chronology.html , вільний. – Загол. з екрану. – Мова рос.

Аннотация

Ус.В.Ф., Сахно К. С. Особенности восточного орнамента и его использование в оформлении керамической плитки. В данной статье был поставлен ряд вопросов для исследования композиционных средств художественного формообразования керамической плитки с восточными орнаментами и способы ее использования в дизайне интерьеров. Особое внимание уделяется отдельным элементам орнамента и использования в таких помещениях как: кухня, санузлы, кальяне зоны, кафе и т.д..

Ключевые слова: орнамент, керамическая плитка, восток, интерьер, цвет, традиция.

Abstract

Us.V.F., Sahno K.S. Features oriental ornament and its use in the design of ceramic tiles. The number of questions were put on for the studying of composite means of artistic shaping of ceramic tile with oriental ornaments in this article and its using ways in design of interiors . Special attention is paid to the individual elements of ornament and using in such areas as: kitchen, bathrooms, hookah, a café, etc..

Keywords: ornament, ceramic tile, east, interior, color, tradition.